

Олександра РОМАНЕНКО

**РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

У педагогічній науці проблемою компетентісного підходу активно займалися зарубіжні (В. Антипова, В. Введенський, Т. Сорокіна, А. Хуторський) та вітчизняні (В. Андрущенко, В. Євдокимов, Л. Карпова, ін.) науковці.

Аналіз джерел свідчить, що розв'язання проблеми забезпечення якості підготовки професіонала в умовах реформування освіти впродовж життя вимагає від педагога: конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг; мобільності і гнучкості адаптації до соціально-економічних та професійних змін; професійного саморозвитку та самовдосконалення; творчого підходу у здійсненні професійної діяльності [1].

Науковець Л. Карпова, визначає професійну компетентність педагога як інтегроване особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність до виконання ним педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [5, с. 6].

Досліджуючи модель професійної компетентності, В. Введенський визначає її наступні елементи:

- комунікативний – професійно значуща, інтегративна якість, основними компонентами якої є емоційна стійкість (пов'язана з адаптивністю), екстраверсія (співвідноситься зі статусом та ефективним лідерством), здатність конструювати прямий та зворотній зв'язок, мовленнєві вміння тощо;

- інформаційний – окреслює обсяг інформації (знань) про себе, про учнів та їхніх батьків, про досвід роботи інших педагогів;

- регулятивний – передбачає наявність у педагога вміння керувати власною поведінкою і містить такі елементи: цілепокладання, планування, мобілізація та стійка активність, оцінка результатів діяльності, рефлексія;

- інтелектуально-педагогічний – комплекс умінь щодо можливості здійснення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, конкретизації; формується на основі якостей інтелекту (аналогія, фантазія, гнучкість і критичність мислення) [3, с. 53].

Професійно-педагогічна підготовка на основі компетентісного підходу дає змогу формувати компетентність майбутнього тренера фізичної культури, а саме: спеціальні знання, уміння та навички, які дозволяють використовувати сучасні педагогічні технології; особистісні якості та професійні прагнення з метою розвитку індивідуальних здібностей учнів, формування і вдосконалення спортивної майстерності.

Питаннями теоретико-методичних засад професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту розглянуто в працях Г. Бабушкіна, М. Віленського, І. Кобера, Т. Лахманюк, Г. Ложкіна, Є. Павлюка, Л. Лубишевої, А. Матвеева, Л. Сущенко, Б. Шияна.

Н. Волянюк та Н. Кузьміна виділяють наступні підструктури професійної готовності тренера-викладача: спеціальну (знання виступають засобом і результатом творчості), методичну (професійні уміння та навички), соціально-психологічну (обізнаність у сфері спілкування), диференціально-психологічну (індивідуальний підхід), психофізичну (сформованість професійно значущих особистісних якостей), фізичну (стан здоров'я та фізична підготовленість) і аутопсихологічну (самовдосконалення) [4].

Є. Павлюк та Т. Чопик до якостей тренера-викладача, що формуються в процесі професійної підготовки відносять такі: оволодіння значними обсягами інформації; саморозвиток та самовдосконалення в аспекті фахової підготовки; здатність самостійно вивчати спеціальну літературу; розвинене мислення; володіння спортивною культурою;

здатність до планування та організації навчальної і змагальної діяльності; здійснення самоконтролю та самоаналізу; позитивне ставлення до вивчення спеціальних (фахових) дисциплін. Науковці виділяють такі основні компоненти професійної компетентності: орієнтаційно-мотиваційний, функціональний, контрольно-оцінний [7].

Як зазначає М. Буренко, формування фахових компетенцій у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін набуватиме ефективності за таких педагогічних умов: розробка і впровадження додаткових компетентнісно зорієнтованих змістових модулів професійно орієнтованих дисциплін; стимулювання студентів до професійного розвитку на основі актуалізації їхнього професійного інтересу у ході роз'яснення сутності професійних функцій і фахових компетенцій тренера-викладача, а також безпосередньої та опосередкованої взаємодії з агентами професійної соціалізації – викладачами, спортсменами, видатними тренерами; використання нетрадиційних форм лекцій, спрямованих на набуття студентами когнітивної основи компетенцій; створення у навчальному процесі ситуацій, що відтворюють особливості соціально-психологічної, а також операційної складових тренерської діяльності і виступають засобом освоєння її змісту, організаційних форм, цінностей і норм [2].

Дослідник проблеми К. Царенко стверджує, що сьогодні успішно функціонує система ДЮСШ – позашкільних навчальних закладів спортивного профілю, покликаних забезпечувати розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, створювати необхідні умови для їхнього гармонійного виховання, а також для підготовки спортивного резерву для збірних команд України. Необхідною передумовою успішності виконання цих функцій є перетворення тренера-викладача з простого аніматора в ініціатора особистого зростання вихованців у трьох взаємопов'язаних аспектах: спортивному (розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту), фізкультурному (повноцінне оздоровлення, формування навичок здорового способу життя, забезпечення змістовного відпочинку дітей і молоді) та соціальному (сприяння інтеріоризації вихованцями суспільних цінностей). Утвердження відповідного формату професійної діяльності тренерів пов'язане з наявністю у них високого рівня професійно-педагогічної компетентності, яка формується в процесі базової освіти [8].

У публікаціях науковців виділяємо наступні характеристики професійної компетентності працівників галузі “Фізичне культура, спорт і здоров'я людини”: професійна компетентність тренера-викладача інтегрує такі компоненти: когнітивний (знання змісту професійної діяльності та змісту професійних завдань, що вирішуються), мотиваційний (комплексу ставлень до професійної діяльності, мотивів і цінностей), діяльнісний (якість професійних дій, що виконуються) у рамках спеціальної, соціальної й особистісної компетентності [6, с. 8].

Отже, компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутнього тренера дає можливість виділити якісні особистісні характеристики фахівця та комплекс його компетентностей – загальних і спеціальних, що спрямовані на стимулювання самоосвіти та саморозвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Бондар В. І. Метод конкретних педагогічних ситуацій : навч.-метод. посібник для студ. пед. ф-тів вузів / [під заг. ред. В. І. Бондаря]. – К. : Українські пропілеї, 2001. – 300 с.
2. Буренко М. С. Педагогічні умови формування фахових компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін / Буренко М. С. – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – С. 16-22.
3. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51-55.
4. Волянюк Н. Ю. Готовність до професійно-педагогічної діяльності тренера-викладача, як показник суб'єктності // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН

України / [за ред. Максименка С. Д.]. – К. : 2004. – Т. IV, Випуск 1. – С. 90 – 96. 3. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность и талант учителя. – Л.: Знание, 1985. – 32 с.

5. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лариса Георгіївна Карпова. – Х., 2004. – 20 с.

6. Нужина А. И. Развитие профессиональной компетентности тренерапреподавателя в муниципальном образовательном учреждении: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / Анастасия Ивановна Нужина. – Магнитогорск, 2005. – 23 с.

7. Павлюк Є. О., Чопик Т. В. Критеріальний підхід розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів в процесі їх професійного становлення / Є. О. Павлюк, Т. В. Чопик. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2015. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_1_14.

8. Царенко К. Педагогічні умови розвитку професійно-педагогічної компетентності тренера-викладача ДЮСШ у процесі підвищення кваліфікації / К. Царенко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – № 3. – С. 125-136.

Сергій ГОРДЕНКО

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Питання компетентнісного підходу почало активно розроблятися в останню чверть минулого століття зарубіжними (В. Антипова, В. Введенський, Т. Сорокіна, А. Хуторський) та вітчизняними (В. Андрущенко, В. Євдокимов, Л. Карпова, В. Кремень ін.) науковцями.

У загальному значенні поняття «компетентність» розглядається педагогами як здатність фахівця до досягнення поставленої мети й ефективного здійснення професійної діяльності у певній галузі.

Аналіз літературних джерел дає змогу стверджувати, що підготовка майбутніх учителів в умовах запровадження нової стратегії освіти вимагає, щоб компетентний педагог відповідав таким вимогам:

- конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг;
- мобільність і гнучкість адаптації до соціально-економічних та професійних змін;
- свідомий професійний саморозвиток та самовдосконалення;
- творчий підхід у здійсненні професійної діяльності [3].

Дослідник проблеми Л. Карпова розкриває професійну компетентність учителя як інтегроване особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [6, с. 6].

В. Введенський визначає такі складники професійної компетентності як:

– комунікативна – професійно значуща, інтегративна якість, основними компонентами якої є емоційна стійкість (пов'язана з адаптивністю), екстраверсія (співвідноситься зі статусом та ефективним лідерством), здатність конструювати прямий та зворотній зв'язок, мовленнєві вміння тощо;

– інформаційна – окреслює обсяг інформації (знань) про себе, про учнів та їхніх батьків, про досвід роботи інших педагогів; регулятивна – передбачає наявність у педагога вміння керувати власною поведінкою і містить такі елементи: цілепокладання, планування, мобілізація та стійка активність, оцінка результатів діяльності, рефлексія; інтелектуально-педагогічна – комплекс умінь щодо можливості здійснення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, конкретизації; формується на основі якостей інтелекту (аналогія, фантазія, гнучкість і критичність мислення) [4, с. 53].